

Havaintoja maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista

Sari Pekkala Kerr

Artikkelissa tarkastellaan pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin liittyvää taloustieteellistä kirjallisuutta sekä kerrataan, mitä yleinen maahanmuuttotutkimus sanoo maahanmuuton hyödyistä ja kustannuksista kohdemaille. Kirjallisuus liitetään Suomeen viime kuukausina kohdistuneeseen maahanmuuttovirtaukseen ja sen valossa pohditaan hyviä politiikkavaihtoehtoja uusien tulokkaiden osalta. Johtopäätöksenä todetaan, etteivät vuoden 2015 aikana Suomeen kohdistuneet muuttovirrat toistaiseksi anna paljonkaan syytä huoleen. Muuttovirtojen aiheuttamat positiiviset pitkän aikavälin tulevat kansantalouden kannalta ovat varsin mahdollisia, olettaen että uusien muuttajien osalta pyritään selvittämään tehokkaimpia keinoja heidän kotouttamisekseen ja soveltamaan tutkimuksissa hyviksi havaittuja keinoja laajalti kaikkien tulokkaiden osalta.

1. Johdanto

Maahanmuutto ja pakolaisuus ovat olleet voimakkaasti esillä julkisessa keskustelussa vuoden 2015 aikana. Tällä hetkellä Eurooppaan ja myös Suomeen pyrkii ennätysmäinen määrä muuttajia johtuen Euroopan lähialueen sodista, aseellisista konflikteista ja muista kriiseistä. Keskustelussa on nostettu esiin voimakas huoli siitä, että nämä uudet tulokkaat ovat ainakin lähitulevaisuudessa valtava rasite Suomen julkiselle sektorille.

Tämä kirjoitus tarkastelee muuttovirtoja taloustieteellisen tutkimuksen valossa sekä pohtii erilaisia näkökulmia ja politiikkavaihtoehtoja nykyisten Suomeen muuttajien osalta. Suurin haaste relevantin tutkimustiedon osalta

liittyy lähinnä siihen, että Suomeen ei ole aiemmin kohdistunut oikeastaan mitään vastaavaa muuttovirtaa, jonka perusteella taloudellisia vaikutuksia voisi ennakoida. On kuitenkin olemassa paljon yleistä maahanmuuttoa koskevaa kansainvälistä (sekä jonkin verran suomalaista) tutkimusta, jonka perusteella voidaan haaruroida myös vuoden 2015 maahanmuuton vaikutuksia ja muutenkin pohtia politiikkavaihtoehtoja, kuten esimerkiksi keinoja, jotka edistävät muuttajien kotouttamista.

Heti alkuun on syytä todeta, että yleisesti ottaen taloustieteellisessä kirjallisuudessa on puute sellaisesta vakavasti otettavasta *pakolaisuutta* koskevasta tutkimuksesta, jossa selvitetään pakolaisvirtojen lyhyen ja pitkän aikavälin taloudellisia vaikutuksia sekä kohde- että läh-

KTT Sari Pekkala Kerr (skerr3@wellesley.edu) on tutkimuspäällikkö Wellesley Centers for Women tutkimuslaitoksessa, vierailuva apulaisprofessori Wellesley Collegen taloustieteen laitoksella ja vierailuva luennoitsija MIT:ssä. Kiitän Mika Malirantaa ja Matti Sarvimäkeä aiheeseen liittyvistä hyvistä keskusteluista ja Ari Hyytistä erinomaisista kommentteista ja korjauksista tähän kirjoitukseen.

tömaalle. On toki muutamia tutkimuksia, jotka ovat melko suoraan sovellettavissa Suomen nykytilanteeseen. Lisäksi on yleistä maahanmuuttoa koskevaa tutkimusta, joka myös tarjoaa hyödyllistä vertailupohjaa: katsaus esimerkiksi siitä, mikä vaikutus maahanmuuttajilla yleisemmin on kohdemaan kansalaisten ja kantaväestön työllisyyteen ja ansioihin, löytyy Pekkala Kerrin ja Kerrin (2011) artikkelista. Toisaalta voitaneen ajatella, että nykyiset Suomeen kohdistuvat muuttovirrat kannattaa hyödyntää myöhemmin myös tutkimusmielessä: Niiden avulla voidaan tuottaa aidosti uutta tutkimustietoa pakolaisvirtojen taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista.

Koska Suomi on historiansa aikana kokenut maahanmuuttoa, etenkin pakolaisperäistä, varsin mitättömässä mittakaavassa, Suomea koskevan maahanmuuttotutkimuksen tekeminen on ollut jokseenkin haasteellista. Nykyiset pakolaisvirrat alkavat sen sijaan olla niin merkittäviä, että kerrankin tutkijoilla olisi aineistoissa tarpeeksi samaan aikaan Suomeen saapuneita maahanmuuttajia niin, että voitaisiin tehdä mm. kontrolloituja koeasetelmia erilaisten politiikkatoimien ja -vaihtoehtojen toimivuuden arvioimiseksi. Niiden pohjalta voidaan myöhemmin suunnitella sellaista politiikkaa, joka johtaisi mahdollisimman hyvin lopputuloksiin sekä pakolaisten itsensä että koko kansantalouden kannalta. Näissä koeasetelmissä tutkimuksen kohteena voisivat esimerkiksi olla kotouttaminen, alueellinen sijoittaminen ja työllistäminen.

2. Katsaus olemassa olevaan tutkimuskirjallisuuteen ja tilastoihin

Ruiz and Vargas-Silva (2013) tarjoavat oikeastaan ainoan kattavan pakolaisuuden taloustie-

dettä koskevan kirjallisuuskatsauksen. Aiheesta on toistaiseksi varsin vähän soveltavaa taloustieteellistä tutkimusta, ja kirjoittajat korostavatkin, että uudelle tutkimustiedolle olisi tilausta. Useimmat heidän tarkastelussaan olevat tutkimukset käsittelevät Afrikan ja Euroopan sisällissodista aiheutunutta muuttoa ja esimerkiksi Saksan kahtiajaosta (ja myöhemmin yhdistymisestä) seurannutta muuttoliikettä. Tämänkaltaiset tutkimukset eivät anna kovin hyvää vertailupohjaa nykytilanteelle, koska maan sisäiset muuttajat eivät esimerkiksi kärsi kiellitaidon puutteen tai kulttuurierojen aiheuttamista ongelmista. Ruiz and Vargas-Silva myös toteavat, että uskottavien ”koeasetelmien” löytäminen on hankalaa, kun halutaan tutkia pakolaisten aiheuttamia vaikutuksia kohdealueille. Muuttajien saapuminen tietyille kohdealueelle ei useinkaan ole täysin eksogeenisesti määrätty, eikä vaihtoehtoisten tapahtumakulkujen (”counterfactual”) mallittaminen ole yksiselitteistä. Uskottavimmissa tutkimuksissa keskimääräiset vaikutukset kohdealueille (mitattuna palkkojen, hintojen, työllisyyden ja terveystilan muutoksina) on havaittu varsin pieniksi, ja monin osin jopa positiivisiksi. Aivan kuten muunkin maahanmuuton kohdalla, pakolaisten aiheuttamat vaikutukset kohdistuvat epätasaisesti kantaväestöön riippuen siitä, millainen koulutustaso pakolaisilla on verrattuna kohdealueen asukkaisiin.

Tuoreimpia näkemyksiä saadaan Calin ja Sekkarien (2015) katsauksesta. He suhtautuvat kriittisesti Euroopan pakolaiskriisiin ympärillä käytyyn negatiiviseen keskusteluun. Heidän mukaansa tietyt maat, kuten Turkki, Jordania ja Libanon, ovat vastaanottaneet valtavia määriä pakolaisia lähialueiltaan (jopa 10 % oman väestön määrästä), eivätkä ole joutuneet mahdollittomaan taloudelliseen tilaan pakolaisvirto-

Taulukko 1. Suomeen saapuneet turvapaikanhakijat ja turvapaikka-anomuksia koskevat päätökset, 2010-2015 (yhteensä ja valikoiduista lähtömaista saapuneet).

		Lähtömaa								
		Yhteensä	Afganistan	Albania	Irak	Iran	Somalia	Syyria	Ukraina	Venäjä
Hakijat	2015	17 851	902	670	12 329	157	1773	385	69	145
	2014	3 651	205	109	826	95	411	149	302	198
	2013	3 238	199	51	819	167	217	149	5	246
	2012	3 129	213	18	837	129	203	183	16	226
	2011	3 088	284	11	586	124	356	110	7	296
	2010	4 018	265	12	575	142	571	41	10	436
Päätökset	2015	3 439	196	419	916	66	454	107	74	169
	2014	3 706	206	98	789	171	246	149	259	295
	2013	4 055	350	41	1 109	231	317	182	18	321
	2012	3 780	379	24	734	197	386	170	3	392
	2011	3 567	389	3	738	119	356	50	12	370
	2010	5 837	462	12	1 210	175	1 047	35	8	444
% Myönteisiä	2015	36%	47%	0%	39%	64%	71%	71%	15%	48%
	2014	36%	58%	2%	46%	64%	64%	64%	2%	40%
	2013	45%	68%	2%	61%	51%	78%	80%	22%	27%
	2012	42%	69%	0%	54%	63%	60%	84%	0%	34%
	2011	36%	46%	0%	54%	46%	75%	70%	0%	31%
	2010	31%	42%	0%	50%	33%	62%	20%	0%	14%

Lähde: Maahanmuuttovirasto.

jen johdosta.¹ Pikemminkin näyttäisi, että kyseisten maiden talous on kasvanut nopeasti eivätkä pakolaiset ole suuressa määrin vieneet kantaväestön työpaikkoja (World Bank 2015; Cali ym. 2015). Turkkiin muuttaneet lähes 2 miljoonaa syyrialaista ovat kyllä syrjäyttäneet paikallista heikosti koulutettua työvoimaa maataloudessa, mutta samalla lisänneet paikallisten työntekijöiden siirtymiä korkeammin palkattuihin ammatteihin (Carpio ja Wagner, 2015). Calin ja Sekkarien viittaamat tutkimukset eivät kuitenkaan varsinaisesti estimoivä pakolaisten

kausaalista vaikutusta kohdemaiden koko kansantaloudelle, eivätkä niissä tehdyt johtopäätökset välttämättä ole sovellettavissa (kaikkien) EU-maiden tilanteeseen.

Toisaalta, jos verrataan Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrää Calin ja Sekkarien esimerkkimaiden tilanteeseen, on hieman hämmästyttävää, miten paljon aiheesta mediasa kohistaan. Taulukko 1 esittää yhteenvedon vuosien 2010–2015 turvapaikkahakemuksista ja päätöksistä perustuen Maahanmuuttoviraston tilastoihin. Vuoden 2015 syyskuun loppuun mennessä Suomeen oli vuoden alusta lähtien saapunut vajaa 18 000 turvapaikanhakijaa. Määrä on toki huomattavasti suurempi kuin aiempina vuosina, mutta vastaa vain 0,3 prosenttia koko Suomen väestöstä. Vuosien 2010–2015 aikana yhteensä on saapunut vajaa

¹ UNHC tilastojen perusteella Libanonissa arvioidaan olevan noin 1,1 miljoonaa syyrialaista pakolaista, Turkissa 1,9 miljoonaa ja Jordaniassa yli 600 tubatta. Yhteensä Syyrian lähialueen maihin on muuttanut 4 miljoonaa pakolaista kriisin aikana.

35 000 turvapaikanhakijaa, noin 0,6 prosenttia Suomen väestöstä, ja vuosien 1973–2012 aikana vajaa 43 000. Eli koko ajanjaksolla 1973–2015 Suomeen saapuneet turvapaikanhakijat edustavat 1,2 prosenttia maamme nykyisestä väestöstä. On vaikea kuvitella, miten edes nämä viimeaikaiset pakolaisten lukumäärät romahduttaisivat minkään maan taloutta, etenkin kun huomioidaan, että varsin suuri osa turvapaikanhakijoista saa kielteisen päätöksen.²

Peri ja Foged (2015) tarkastelivat pakolaisuuden vaikutusta Tanskassa hyödyntäen yksityiskohtaista rekisteriaineistoa, jossa samoja henkilöitä seurataan vuosien 1991–2008 ajan. Tutkimuksessa myös hyödynnetään pakolaisten sijoituspolitiikkaa, joka jakaa pakolaiset ainakin jossain määrin eksogeenisesti, koska pakolaiset eivät itse saa valita minne he asettuvat asumaan. Perin ja Fogedin tulosten mukaan pakolaismaista tulevat aiheuttavat lyhyellä aikavälillä heikosti koulutettujen tanskalaisten työttömyyttä, mutta pidemmällä välillä osa kantäväestöstä siirtyy maahanmuuton seurannaisvaikutusten vuoksi aiempaa parempiin työtehtäviin ja heidän palkkatasonsa kasvaa. Tanskaan saapuneet pakolaiset olivat enimmäkseen aiemman Jugoslavian alueelta, Afganistanista,

Somaliasta ja Irakista – eli paljolti samoista maista kuin Suomeen 1990- ja 2000-luvulla saapuneet pakolaiset. Valitettavasti Perin ja Fogedin tutkimus ei anna selkeää kuvaa pakolaisten omasta työllistymisestä, muuten kuin että heidän osuutensa työvoimasta kasvaa samalla kun väestöosuus kasvaa. En tarkastele tässä katsauksessa yleisen maahanmuuttajien vaikutusta kohdemaan kansalaisten työllisyyteen ja ansioihin. Osin siksi, että pakolaisiin liittyvää sopivaa tutkimusta ei juurikaan ole käytettävissä, mutta taloustieteellisessä tutkimuksessa nuo vaikutukset on havaittu keskimäärin varsin pieniksi, ja kattava katsaus kirjallisuudesta löytyy mm. Pekkala Kerr & Kerr (2011) artikkelista.

Taloushistoriallisessa tutkimuksessa Sarvimäki ym. (2010) tutkivat Karjalasta evakoksi joutuneiden ansiokehitystä verrattuna muiden suomalaisten ansiokehitykseen, sekä siirtokarjalaisten vaikutusta niillä alueilla, joihin muuttovirrat kohdistuivat. Koska sijoituspolitiikka aiheutti kohdealueiden kannalta eksogeenisen muuttoshokin, voidaan Karjalan-suomalaisten uudelleensijoitusta hyödyntää kausaalianalyyssissä. Sarvimäki ym. havaitsivat, että siirtokarjalaisten miesten ansiot kasvoivat nopeammin kuin niiden suomalaisten, jotka eivät muuttaneet sodan jälkeen, mutta naisten ansiokehitys ei muuttunut evakoksi lähtemisen seurauksena. Kantasuomalaisten tulot puolestaan eivät kärsineet niillä maaseutualueilla, joihin siirtokarjalaisten muuttoliike kohdistui. Voidaan siis ajatella, että vaan kohdealueet hyötyivät pakolaisten saapumisesta kasvaneiden verotulojen muodossa. Tulokset eivät varmastikaan ole suoraan sovellettavissa nykyiseen tilanteeseen, koska Suomi oli toisen maailmansodan jälkeen aivan erilainen maa kuin vuonna 2015, pakolaiset olivat täysin suomenkielisiä ja koulutukseltaan verrattavissa keskimääräiseen ”manner-

² *Sikäli kun Miamiin saapuneita Kuuban Mariel Boatlift venepakolaisia (vuonna 1980) tai Israeliin saapuneita Neuvostoliiton juutalaisia (1990–94) voidaan pitää pakolaisina niin Card (1990) ja Friedberg (2001) myös osoittavat että suurelleen lyhyen ajan sisällä tapahtuvat pakolaisvirrat eivät ole romauttaneet kohdealueen taloutta eivätkä aiheuttaneet massatyöttömyyttä. Miamin tapauksessa muuttajat olivat huonosti englantia osaavia ja heikosti koulutettuja, kun taas Israelissa he olivat varsin korkeasti koulutettuja. Borjas (2015) huomauttaa, että Miamissa asuvat heikommin koulutetut tummaihoiset kyllä kärsivät Mariel Boatlift pakolaisten tulosta madaltuneen palkkatason ja kasvaneen työttömyyden osalta, koska he kilpailivat samoista työpaikoista vastasaapuneiden kuubalaisten kanssa.*

suomalaisen”. Karjalan evakoiden sopeutuminen oli tässä mielessä huomattavasti helpompaa kuin tyypillisten maasta toiseen muuttavien pakolaisten. Muuttovirtojen suuruus oli kuitenkin erittäin suuri suhteessa kohdealueiden väestöön, eikä siitä huolimatta yhdenkään kohdealueen talous ”romahtanut” muuttajien saavutusta.

Jos kohdealueiden kannalta sekä negatiiviset että positiiviset taloudelliset tulokset ovat mahdollisia, muuttajien itsensä kannalta pakolaisuus on lähes aina huono vaihtoehto ainakin aluksi: lyhyellä välillä se heikentää selkeästi muuttajien työmarkkinatulemia ja elintasoja (Ruiz ja Vargas-Silva 2013). On toki selvää, että pakolaiseksi lähteminen on nimenomaan eitaloudellinen valinta, sillä lähdön syyt liittyvät sotiin, vainoon ja muihin akuutteihin kriisitilanteisiin. Sen vuoksi on vaikea kuvitella kovin uskottavia tutkimuksellisia koeasetelmia, joissa pakolaisten toteutuneita työmarkkinatulemia verrattaisiin siihen, mitä olisi tapahtunut kotimaassa, mikäli he eivät olisi lähteneet pakoon sotaa, vainoa tai muuta kriisiä. Aiemman kuvailvan tutkimuksen perusteella tiedetään, että myös Suomessa ns. pakolaismaista tulevien maahanmuuttajien työllistyminen on keskimääräistä maahanmuuttajaa hankalampaa (Hämäläinen ym. 2005). Tarkemman tutkimuksen ongelmana on kuitenkin se, että varsinaista pakolaistatusta ei kuitenkaan ole suoraan saatavissa useimmissa tilastoaineistoissa, joten päätelmiä on jouduttu tekemään muuttajien lähtömaan perusteella. Anekdoottiset havainnot ja aiemmat tutkimukset viittaavat kuitenkin siihen, että havaittu negatiivinen työllistymiskehitys pakolaisten kohdalla johtuu ainakin osin siitä, että heidän työntekoaan monesti rajoitetaan lainsäädännöllä mm. työlupien osalta. Pitkien työttömyys- ja toimeentulojakso-

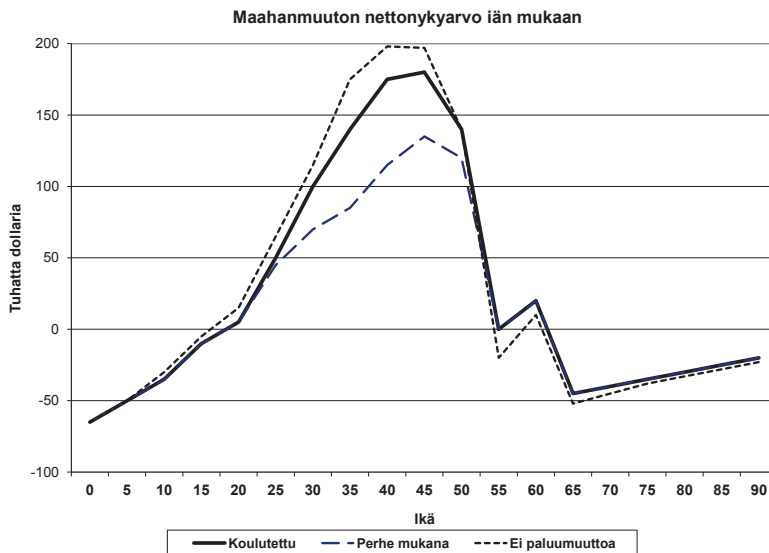
jen on puolestaan havaittu heikentävän myöhempää työllistymistä huomattavasti ja jopa pysyvästi.

3. Tasapainolaskelmat: maahanmuuton hyödyt ja kustannukset

Kuten aiemmissa kirjallisuuskatsauksissa todetaan (ks. Pekkala 2005 ja Pekkala Kerr ja Kerr 2011), maahanmuuton taloudelliset hyödyt liittyvät sekä muuttajien mukanaan tuomaan inhimilliseen pääomaan että siihen, että useimmista muuttajista tulee ajan kuluessa työllisiä ja siten veronmaksajia. Koska muuttajat ovat tyypillisesti varsin nuoria, he voivat myös parantaa monissa länsimaissa kantaväestön ikärakenneongelmaa. Näiden syiden vuoksi useimmat Euroopan pakolaiskriisiä kommentoineet taloustieteilijät näkevätkin viime aikojen muuttovirtoihin liittyvän positiivisia mahdollisuuksia ja seurannaisvaikutuksia, eivätkä he pidä tilannetta erityisen huolestuttavana.

Maahanmuuton julkiselle taloudelle aiheuttamat taloudelliset kustannukset ovat käytännössä suurelta osin aivan samat kuin kantaväestön vastaavasti aiheuttamat kustannukset. Ne liittyvät lasten päivähoitoon ja koulutukseen sekä mahdolliseen sosiaaliturvaan. Lisäksi kotouttamisohjelmista toki aiheutuu julkiselle sektorille suoria lisäkustannuksia. Aiempien laskelmien mukaan keskimääräinen maahanmuuttaja aiheuttaa kenties hieman enemmän kustannuksia kuin keskimääräinen kantasuomalainen per vuosi (tämä tosin vaihtelee voimakkaasti lähtömaan, iän ja perhetilanteen mukaan), mutta näitä kustannuksia aiheutuu kuitenkin huomattavasti lyhyemmältä ajanjaksolta. Syynä tähän on se, että maahanmuuttajat ovat suureksi osaksi nuoria aikuisia, kun taas

Kuvio 1. Maahanmuuton nettohyötyarvo iän mukaan.

Lähde: Pekkala (2005), mukailtu perustuen Storesletten (2000) laskelmiin.

kantaväestöstä aiheutuu julkiselle sektorille kustannuksia heidän koko elinkaaren ajalta. Paluumuutto osaltaan pienentää kustannuksia elinkaaren loppupuolen osalta, mutta samalla se myös vähentää muuttajien aiheuttamaa positiivista vaikutusta: näin käy, jos paluumuuton ajankohta osuu siihen kohtaan elinkaarta, jolloin henkilöt ovat tuottavimmillaan työelämässä.

Maahanmuuton taloudellisia nettohyötyjä mittaavat tasapainolaskelmat yrittävät selvittää maahanmuuton vaikutuksia julkisen talouden kannalta yli koko maahanmuuttajien elinkaaren; esimerkkeinä tällaisia laskelmia sisältävistä tutkimuksista voidaan mainita mm. Storesletten (2000; 2003). Yllä oleva kuvio (Kuvio 1) antaa esimerkin siitä, miltä näyttää tyypillinen elinkaarilaskelma muuttajien aiheuttamista nettokustannuksista tai -hyödyistä eri ikävaiheissaan. Kustannukset ovat hyötyjä suuremmat

silloin, kun käyrä on negatiivisella (<0) alueella. Nettohyödyt ovat positiivisia tyypillisesti 25–55 ikävuosien välillä. Jos tehtäisiin vastaava kuvio kantasuomalaisille, olisi sen muoto varsin samanlainen kuin alla olevassa kuviossa: suuria nettokustannuksia iässä 0–22 v., nettohyötyä iässä 25–55 v., ja nettokustannuksia taas sen jälkeen. Positiivisten nettohyötyjen jakso ei olisi juurikaan sen pidempi kuin maahanmuuttajilla, mutta koulutuksesta riippuen sen aikana saavutettu nettohyöty olisi kenties jonkin verran korkeampi.

Esimerkkikuvion perusteella on kaiketi varsin selvää, että maahanmuuttajien osalta säästetty elinkaarimielessä huomattavan paljon rahaa, koska kaikkein “kalleimmat” ikävuodet ovat välillä 0–22 v. (sekä myöhemmin 65+ v.), ja suurin osa Suomeen saapuvista maahanmuuttajista on yli 18-vuotiaita. Maahanmuut-

tajat siis tuovat mukaan Suomen kannalta täysin ilmaista inhimillistä pääomaa ilman, että heidän lapsuus- tai nuoruusvuosiin on tarvinnut investoida mitään. Poliitiikan kannalta tärkein kysymys siis onkin se, kuinka muuttajien osalta kuvion positiivinen jakso (25–55 v.) saadaan mahdollisimman suureksi. Tähän liittyvät kotouttamisohjelmat, mahdollinen perus- ja ammatillinen koulutus sekä muuntokoulutus, kielenopetus, tutkintojen tunnustaminen, jne.

Julkisessa keskustelussa maahanmuuton nettovaikutukset julkiselle sektorille nähdään usein varsin negatiivisina. Useimmissa tutkimuksissa muuttoliikkeen vaikutukset ovat kuitenkin osoittautuneet suhteellisen pieniksi. Erialaisten muuttajien osalta on toki huomattavia eroja heidän aiheuttamissa nettovaikutuksissa, mutta suurin osa aiemmista tutkimuksista arvioi, että muuttajat keskimäärin tuovat kohdemaalleen pientä positiivista nettohyötyä. Nettovaikutus kuitenkin riippuu voimakkaasti muuttajien iästä ja koulutuksesta. Kunkin kohdemaan kohdalla on myös tärkeää ottaa huomioon sen tukijärjestelmä ja työmarkkinat. Tämän vuoksi muita maita koskevien tutkimustulosten perusteella on vaikea esittää kovin tarkkoja arvioita nykyisen maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista Suomen julkiselle sektorille. Historiallisesti vaikutukset ovat olleet varsin vaatimattomia johtuen maahanmuuton vähyydestä Suomessa, mutta uusien taloudellisten arvioiden tekemiseksi tarvitaan tutkimusta nimenomaan suomalaisella aineistolla.

4. Mikä toimii: Parhaiksi todetut politiikkavaihtoehdot

Kaikki maat ottaisivat mielellään vastaan korkeasti koulutettuja muuttajia, jotka tulevat maahan työperusteisesti. Jos maahan muutta-

vat ovat hankkineet koulutuksen jo lähtömaassa, niin kohdemaan kannalta maahantulijat ovat varsinainen lottovoitto. Kohdemailla on kuitenkin varsin rajallisesti mahdollisuus valita keitä maahan pyrkii, etenkin kun kyse on kriisialueilta pakenevista. Riippumatta siitä, mistä syystä (”millä statuksella”) muuttajat ovat maahan tulossa, aiempi tutkimus kertoo kuitenkin yksiselitteisesti sen, että maahanmuuton positiiviset vaikutukset ovat suurimmillaan silloin, kun maahanmuuttajien annetaan tehdä työtä. Suomalainen tutkimus on osoittanut, että ns. kotouttamisohjelmat voivat olla tehokas apu maahanmuuttajien työllistymisessä lähtömaasta ja maahanmuuton syistä riippumatta (Hämäläinen ja Sarvimäki 2015). Kun vertaillaan samoista lähtömaista tulevia maahanmuuttajia (sekä kontrolloidaan heidän ikä-, sukupuoli- ja koulutusjakaumaansa) havaitaan, että muuttajien työllistymiskehitys vaihtelee varsin voimakkaasti kohdemaan mukaan. Eri tilastoja ja tutkimuksia vertaamalla ei ole aivan selvää, mistä kansainväliset työllistymiserot johtuvat. On ilmeistä, että esimerkiksi kohdemaiden asenneilmapiirissä on selkeitä eroja siinä kuinka nopeasti ja helposti maahanmuuttajista odotetaan tulevan tuottavia kansalaisia (mm. USA vs. Pohjois-Eurooppa).

Jos katsotaan aiempia tutkimuksia ja verrataan Suomeen saapuvien syyrialaisien, irakilaisien ja somalien väestötieteellisiä piirteitä, niin hyvä uutinen Suomen kannalta on se, että uusimmat maahanmuuttajat ovat enimmäkseen nuoria miehiä. Kaikista mahdollisista maahanmuuttajaryhmistä juuri nuorena saapuneet miehet sopeutuvat ja työllistyvät yleensä parhaiten. On siis todennäköistä, että pidemmällä aikavälillä maahanmuuton vaikutukset ovat positiivisia. Väittäisin, että Suomi ei ole historiallisesti onnistunut kovinkaan hyvin maahan-

muuttajien kotouttamisessa ja työllistämisessä, joten on tärkeää varmistaa, että nykyisten muuttajaryhmien osalta aikaisemmat virheet eivät toistu. On syytä sekä ottaa opiksi Suomen omista aiemmista kokemuksista että hakea hyviä toimintamalleja muualla hyväksi todetuista menettelyistä ja politiikkavaihtoehdoista. Esi-merkkejä tällaisista ovat jo yllämainitut kotouttamisohjelmat, jotka keskittyvät kielenopetukseen ja työnhakuun, sekä kenties pakolaisten ”hajasijoittaminen”, kuten on tehty Tanskassa ja aiemmin myös Ruotsissa. Myös hyväksi havaittu keino on työlupien automaattinen myöntäminen niin, että ei aiheuteta pitkittynyttä toimetttömyysjaksoa heti oleskelun alkuun.

5. Johtopäätökset

Eurooppaan viimeaikoina suuntautuneiden pakolaisvirtojen ympärillä vallinnut keskustelu on ollut kärkevää ja varsin huolestunutta. Aiempien taloustieteellisten tutkimusten valossa keskustelussa esiintyneet huolet eivät ole perusteltuja. On toki aivan totta, että nykyisellä Suomeen kohdistuvalla muuttovirralla on välittömiä lyhyen välin kustannuksia, jotka on katettava verovaroin. Mutta muuttajista aiheutuvat pitkän aikavälin vaikutukset voivat puolestaan olla hyvinkin positiiviset, jos vain maahanmuuttajien kotoutuminen onnistuu. Siihen taas voidaan vaikuttaa monin erilaisin politiikkavälinein ja toimenpitein sekä yleisellä asenteella. Voivottelun sijaan mielestäni tällä hetkellä pitäisi keskittyä hyödyntämään olemassa olevaa tietoa ja erityisesti tekemään järkevää tutkimusta, jolla kartoitetaan tarkasti, keitä maahan on saapunut ja miten heidän alustava kotoutumisensa on onnistunut. Hienoa olisi, jos voisimme toteuttaa esimerkiksi erilaisia kotouttamiskokeiluja, joiden perusteella voidaan

löytää paras mahdollinen toimiva lähestymistapa, jota sitten voidaan soveltaa kaikkiin nykyisiin ja myöhemmin maahan tuleviin pakolaisiin ja muihin maahanmuuttajiin. □

Kirjallisuus

- Borjas, G. (2015), ”The wage impact of the Marielitos: a reappraisal”, NBER Working Paper 21588.
- Cali, M., Harake, W., Hassan, F. ja Struck, C. (2015), ”The impact of the Syrian conflict on Lebanese trade”, World Bank Report April 2015.
- Cali, M. ja Sekkarie, S. (2015), ”Much ado about nothing? The economic impact of refugee ‘invasions’”, Brookings Institution blogi, 16.9.2015.
- Carpio, X. ja Wagner, M. (2015), ”The impact of the Syrian refugees on the Turkish labor market”, World Bank Policy Research Working Paper 7402.
- Card, D. (1990), ”The impact of Mariel boatlift on the Miami labor market” *Industrial and Labor Relations Review* 43: 245–257.
- Friedberg, J. (2001), ”The impact of mass migration on the Israeli labor market”, *Quarterly Journal of Economics* 111: 1373–1408
- Hämäläinen, K., Kangasharju, A., Pekkala, S. ja Sarvimäki, M. (2005), *1990-luvun maahanmuuttajien työllisyys, tuloverot ja tulonsiirrot*, Työministeriö, Helsinki.
- Hämäläinen, K. ja Sarvimäki, M. (2015), ”Integrating immigrants: the impact of restructuring ALMP”, *Journal of Labor Economic* (tulossa).
- Sarvimäki, M., Jäntti, M ja Uusitalo, R. (2010), ”The long-term effects of forced migration”, Working Paper (Aalto-yliopisto).
- Pekkala, S. (2005), ”Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset”, VATT Keskustelualoitteita 334.
- Pekkala Kerr, S. ja Kerr, W.R. (2011), ”Economic impacts of immigration: a survey”, *Finnish Economic Papers* 24: 1-32 (myös NBER Working Paper 16736).

- Peri, G. ja Foged, M. (2015), "Immigrants and native workers: new analysis on longitudinal data", NBER Working Paper 19315.
- Ruiz, I. ja Vargas-Silva, C. (2013), "The economics of forced migration", *Journal of Development Studies* 49: 772-784.
- Storesletten, K. (2000), "Sustaining fiscal policy through immigration", *Journal of Political Economy* 108: 300-323.
- Storesletten, K. (2003), "Fiscal implications of immigration – a net present value approach", *Scandinavian Journal of Economics* 105: 487-506.
- World Bank (2015), *Lebanon economic monitor: the economy of new drivers and old drags*, The World Bank.